

Для встановлення розміру завданої моральної шкоди, на нашу думку, необхідно призначати психологічні експертизи. Також слід наголосити на обов'язковому призначенні комплексних експертиз.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що експертизи під час розслідування кримінальних правопорушень проти моральності мають важливе значення для доказування вини підозрюваних осіб. Для правильного й оптимального вилучення об'єктів, які необхідно направляти на експертне дослідження, під час проведення окремих СРД доцільно залучати відповідних спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Єфімов М. М. Особливості призначення експертизи при розслідуванні злочинів проти моральності. *Науковий журнал «Visegrad Journal on Human Rights» («Пан'європейський університет» Словачької Республіки)*. 2020. № 1 (ч. 4). С. 80–84.

2. Криміналістика : підручник для студ. юрид. ВНЗ / В. М. Глібко, А. Л. Дудніков, В. А. Журавель та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. К. : Видавничій Дім «Ін Юре», 2001. 576 с.

3. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Журавель Олег Євгенійович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ДОПИТУ

Допит є найпоширенішим способом одержання інформації про подію, що трапилася. Допит – це процесуальна дія, що являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі [3, с. 252].

Проаналізовані нами наукові матеріали показують, що можна виділити такі тактичні прийоми: психологічний контакт; вільна розповідь; постановка запитань; пред'явлення доказів; актуалізація інформації; збільшення (зменшення) темпу допиту. Розглянемо деякі з них.

Процес проведення допиту – певна ситуація, що вимагає від слідчого використання своїх знань та вмій, для встановлення контакту, метою

якого є отримання правдивих показань. Під час допиту поведження слідчого може змінюватись. Це залежить від динаміки психічного стану допитуваної особи. При цьому важливо фіксувати, у зв'язку з чим відбулася зміна її настрою (радість, розчарування, незадоволення, опасання), зміна у способах комунікації (зухвалість, брутальність, різкість, догідливість, люб'язність тощо).

З метою встановлення контакту з допитуваною особою може бути використаний час заповнення анкетної частини протоколу допиту. На думку психологів під час бесіди на перший план необхідно поставити питання, що стосуються особистості підозрюваного: його віку; взаємин із членами родини; чим допитуваний цікавиться, його хобі; які предмети були більше цікаві йому у школі. Якщо в якій-небудь сфері інтересів у допитуваного є досягнення, то доцільно його похвалити за ці досягнення. Такий початок допиту покаже суб'єктові, що слідчий зацікавлений у його долі й у інформації, яку він може повідомити. Це допоможе вивести допитуваного з ситуаційно обумовленого стану пригніченості. У той же час розмова на теми, які недотичні злочину, розслаблює його [1, с. 140].

При вільній розповіді опитуваному надається можливість в оповідній формі, докладно, без обмежень часу та деталізуючих запитань викласти свій варіант послідовності подій. Протягом розповіді слідчий аналізує інформацію, відшуковуючи протиріччя, на які в подальшому спрямовує допит. У цьому випадку досить суттєвими є обмовки, паузи, повтори, які робить допитуваний. Важливо пам'ятати, що деякі особи швидко втомлюються, частково забувають події, що трапились. Отже, бесіду з такими суб'єктами варто переривати на кілька хвилин, використовуючи цей час для провітрювання приміщення [4, с. 45].

Після закінчення вільної розповіді можна почати задавати підозрюваному питання. Ведучи розмову з суб'єктами, необхідно враховувати рівень їхнього інтелектуального розвитку, який можна визначити за їх реакцією на поставлені запитання: швидка вона чи повільна; як вони розуміють питання (чи не розуміють його повністю або частково). Якщо допитуваний не розуміє поставлене запитання, варто встановити, з чим це пов'язано (складність для нього самого запитання, або незнання терміна, що був використаний). Якщо рівень інтелектуального розвитку суб'єкта знижений, то у розмові з ним не можна використовувати спеціальну термінологію, а самі запитання повинні бути простими, тобто доступними для розуміння й не вимагати тривалих відповідей. Для того щоб підозрюваний добре усвідомив зміст запитання, деякі автори рекомендують повторити таке запитання кілька разів, змінити його формулювання, спростити, розчленувавши на кілька окремих запитань [2, с. 87].

Важливим завданням слідчого при допиті свідків або обвинувачених є надання допомоги у пригадуванні подій минулого. До тактичних

прийомів, спрямованих на досягнення цієї мети, Л.А. Суворова відносить такі:

- допит з використанням асоціативних зв'язків (асоціації за подібністю, схожістю чи контрастом);
- допит на місці події;
- повторний допит за обмеженим колом обставин;
- поставлення контрольних питань;
- ознайомлення допитуваного з показаннями інших осіб [5, с. 83].

Таким чином, допит – це певне спілкування сторін, метою якого є встановлення істини в порушеній справі. Для досягнення цієї цілі важливо використовувати тактичні прийоми, які сприяють одержанню детальної та повної інформації. Майстерність слідчого визначається вмінням правильного застосування того чи іншого тактичного прийому, урахувавши всі фактори вчинення події.

Список використаних джерел:

1. Георгадзе З. О. Судебная психиатрия: Учеб. пособие для вузов / Георгадзе З. О., Царгасова Э. Б. : Под ред. З. О. Георгадзе. М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2003. 239 с.
2. Коновалова В. Е. Тактика допроса свидетелей и обвиняемых / В. Е. Коновалова. Х. : Изд-во ХГУ, 1956. 36 с.
3. Криміналістика : підруч. для студ. юрид. ВНЗ / В. М. Глібко, А. Л. Дудніков, В. А. Журавель та ін. : за ред. В. Ю. Шепітька. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2001. 684 с.
4. Салиенко В. И. Принципы правомерного воздействия на допрашиваемых: Учеб. пособие для вузов / В. И. Салиенко. Хабаровск: НАУКА, 2003. 76 с.
5. Суворова Л. А. Идеальные следы в криминалистике / М. : Юрлитинформ, 2006. 183 с.

Зарубей Вікторія Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри досудового

розслідування

Національної академії внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ З ПИТАНЬ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВТРУЧАННЯМ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ

Оцінка якості вітчизняного кримінального процесуального законодавства в частині регламентації НСРД, пов'язаних з втручанням у